

Clopotele Bucovinei

Constanța CRISTESCU

Prima zi de Paști le-a oferit suvenire și darul unui concert de excepție, o premieră absolută în viața concertistică românească – probabil și pe plan internațional -: *un concert document* intitulat **Clopotele Bucovinei**. Programul a fost alcătuit din semnale liturgice înregistrate pe teren la mănăstiri și biserici bucovinene aflate în patrimoniul UNESCO: Voroneț, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Putna, Sucevița, Moldovița, Humor, Dragomirna, Arbore, Pătrăuți, Probota, Râșca și Cacica.

Concepția generală a programului sugerează tocmai simbolica muzical-liturgică a istoriei mântuirii: Patimile, Învierea și apoteoza pascală – *mântuirea*. Simbolica clopotelor este legată de Înviere, în timp ce simbolica toacei este legată de Răstignire.

Toaca singură se bate doar în Săptămâna Patimilor, din Joia mare și până la Înviere, timp în care clopotele tac. Simbolul este cel al Crucificării, sugestiv redat în imaginea pe care o formează tocașul împreună cu toaca în timpul semnalizării liturgice. Semnalul liturgic ce folosește ansamblul de clopote este cel duminical și din zilele de sărbătoare, forma sa fiind cea de suită tripartită, respectiv suită de trei semnale numite *stări* sau *soroace*, simbolizând Sfânta Treime. Doar în Săptămâna Luminată se bat toacele și se trag clopotele împreună.

Concertul pascal s-a deschis cu un splendid semnal realizat la toaca mare de la Mănăstirea Putna, urmând rând pe rând, într-o alternanță de sonorități contrastante din punct de vedere timbral și al complexității ansamblului, etalarea clopotelor fiecărei mănăstiri cuprinsă în program. Primul clopot a fost marea clopot de la Mănăstirea Putna, iar primul semnal de ansamblu de clopote a fost, nu întâmplător, cel de la Voroneț, dată fiind legenda potrivit căreia cele două clopote rostesc peste secole, prin

îngânarea lor într-o formulă tradițională transmisă din generație în generație, numele marelui voievod trecut în rândul sfinților români: Ștefan cel Mare. Ansambluri reduse de clopote au alternat cu ansambluri de clopote din ce în ce mai complexe, etalând timbruri sonore și acordaje diferite, în evoluții polifonice deosebit de interesante.

Din perspectiva configurației muzicale se remarcă o fermecătoare varietate de acordaje, de ritmică și de factură. În acest sens s-au putut audia modele de aleatorie controlată și modele polifonice în variate polifonii de atacuri.

Semnalele care au încheiat concertul, cele de la Mănăstirea Humor și Probota, sunt speciale ca structură a ansamblului – toaca de mână, toaca mare, tochița și toate clopotele -, fiind specifice Paștelui, cu uzualitate liturgică doar în Săptămâna Luminată. Simbolul lor este chemarea ce încheie Psalmul 150: *Toată suflarea să-l laude pe Domnul*.

Tehnica generală de configurare a semnalelor liturgice de clopote are la bază principiul acumulării de sonoritate pentru partea introductivă, urmează un segment de tutti în care se etalează particularitățile armonice ale ansamblului, apoi se încheie semnalul prin rarefiere sonoră, astfel încât fiecare clopot încetează, începând cu cele mai mici și încheind cu clopotul mare. Excepție sunt clopotele de la Mănăstirea Slatina care încheie semnalul prin spectaculoase clustere. Specifică este pentru polifonia de clopote politempia și poliritmia. Structura ritmică de bază este binară – rezultată din loviturile mișcării pendulare. Fiecare clopot are propriul tempo, iar din combinarea lor în ansamblu rezultă o politempie mai mult sau mai puțin complexă, în funcție de numărul clopotelor de dimensiuni diferite utilizate.

Concertul transmis din turnul Consiliului Județean Suceava a beneficiat și de un spot cu imagini ale mănăstirilor, ale semnalizării liturgice instrumentale și cu fresce de patrimoniu universal, difuzat pe ecrane uriase în Parcul Central Suceava.

Un concert unic de o valoare documentară, artistică și spirituală ieșită din comun.

I-ar fi plăcut și lui Chopin!

În după amiaza zilei de 21 aprilie, spațiile somptuoase ale Palatului Cantacuzino au vibrat în consonanță cu spiritul lui Frédéric Chopin. Evenimentul a fost creat de Livia Teodorescu Ciocănea, care ne-a invitat la un program atractiv, pregătit de bună seamă, în memoria geniului european de naționalitate poloneză, sărbătorit în toată lumea pentru împlinirea a 200 de ani de la naștere. A susține în zilele noastre un program Chopin e o idee de mare îndrăzneală, penalizantă pentru un interpret conștient de enorma cantitate a variantelor reușite, acumulate de tradiția pianistică seculară. Tirania modelelor ne apasă cu greutatea ei în așa măsură, încât ne poate dezarma. Protagonista recitalului ne-a oferit, dimpotrivă, ocazia să constatăm că iubirea plină de respect față de această muzică îi provoacă o mare bucurie și că e dornică să o împărtășească auditorilor prezenți în număr mare la întâlnire. În prima parte am ascultat un buchet de șapte valsuri care au sunat proaspăt, antrenant, în acord deplin cu natura expresivității proprii fiecăruia în parte. Toate au avut o strălucire specială pe fundalul unui lirism profund caracteristic discursului chopinian. Unora interpreta le-a dat elanul spontan conferit de autor acestor pagini care nu conțin nicidecum o muzică „minoră”. Altele au fost umbrite de melancolie, uneori dureroase ori capricioase. Am admirat cu deosebire suplețea ritmică prin care s-a transmis

palpitul viu al mișcării, ilustrând cu mare acuratețe stilistică principiul agogic al rubato-ului chopinian.

Partea a doua a programului a fost dedicată baladelor. Compuse în anii cei mai rodnici ai maturității creatoare, acestea se numără printre cele mai deplin realizate creații în care congenerul și prietenul său Liszt vedea o adevărată „Odisee a sufletului lui Chopin”. Interpreta a transmis în prima baladă imaginea unei fresce poetice vaste, tensiunea unui imens

Livia Teodorescu-Ciocănea

poem plin de pasiune, emoție și melancolie. În a doua baladă a fost realizat contrastul izbitor dintre episoadele angelice și cele de forță dramatică. Au apărut în cea mai clară lumină momentele de îndrăzneală armonică, îndeosebi modulațiile neașteptate, exploziile de vitalitate, continuitățile și schimbările tranșante, rupturi și opoziții, accente patetice și clipe încărcate de mister. Balada a treia, una dintre cele mai originale lucrări ale compozitorului, a degajat atmosfera plină de farmec poetic care-i este proprie. Tonul de confidență

intimă a favorizat duetul de dragoste al vocilor soliste. Cea de a patra baladă, capodoperă cuceritoare datorită elocvenței, originalității, bogăției de idei, a adus celor prezenți bucuria armoniilor somptuoase, a unui rafinament al scriiturii pentru pian ce marchează o etapă nouă în orientarea stilistică a compozitorului. Au fost puse în evidență toate episoadele dramatice, de la visul cel mai încețos până la entuziasmul fervent de la final, trecând prin variate transformări emoționale.

Entuziasmul spontan al publicului a stimulat-o pe pianistă să mai ofere ca supliment Fantaisie – Impromptu op. 66 și Andante spianato, în interpretări greu de uitat. În fiecare piesă luată separat și în ansamblul recitalului, ceea ce am ascultat a mers direct la inima și mintea ascultătorilor. A fost o întâlnire specială a Lievei Teodorescu Ciocănea cu muzica lui Chopin. Artista s-a identificat cu această muzică a creat-o în viziunea sa proprie, cu cap de compozitor și inimă de poet. A rezultat din această osmoză o împletire pe deplin convingătoare a spontaneității cu știința construcției sonore, a fanteziei creatoare cu tehnica instrumentală de clasă înaltă. Naturalitatea și simplitatea expresiei, tonul firesc al discursului, au dat sentimentul de autenticitate, asigurând comuniunea empatică dintre artist și public. În aceste zile îndoliate pentru Polonia lovită de tragediile istoriei și ale prezentului, muzica lui Chopin a fost din nou o forță unificatoare, dătătoare de consolare și speranță. Iar felul în care a fost cântată i-ar fi plăcut, cu siguranță, și compozitorului.

Lavinia COMAN